

DEVLET MALLARI, BELEDİYE MALLARI VE KÖY TÜZEL KİŞİLİĞİNİN MALLARININ HACZEDİLMEZLİĞİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME*

Stj. Av. Recep DURSUNOĞLULARI**

Öz

Kamu düzeni, kamu yararı, Sosyal Devlet anlayışı ve insanın temel ihtiyaçları gibi nedenlerle İcra ve iflas Kanunu ve özel yasalar ile bazı mal ve haklar haciz kapsamı dışında tutulmuştur. Çalışma kapsamında öncelikle icra kavramı ve şikâyet kavramına değinilmiştir. Haczedilmezlik şikâyet üzerinde durulduktan sonra kamu malı ve türleri ile Devlet malı kavramı açıklanmıştır. Belediye Kanunu'nda düzenlenen haczedilmezlik şartları açıklanmıştır. Devlet malı ve belediye mallarının haczedilmezlik durumunun mülkiyet hakkı ve eşitlik ilkesi ihlaline olan etkisi değerlendirilmiştir. Son olarak köy tüzel kişiliğinin mallarının haczedilmezlik durumu değerlendirilerek çalışmaya son verilmiştir. Çalışma kapsamında Yargıtay kararları, Anayasa Mahkemesi kararları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına da yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İcra ve iflâs hukuku, Kamu Malı, Haczedilmezlik, Belediye mallarının haczi, Devlet mallarının haczi.*

---

* Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 01.09.2021 - Kabul Edildiği Tarih: 27.03.2023

** Kocaeli Barosu, Altınbaş Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, recep@dursunoglular@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2348-8753.

An Examination On Seizure Ban Over The State Properties, The Municipality Properties And The Properties Of The Village Legal Person

Abstract

For reasons such as public order, public interest, social government understanding and the basic needs of person, Execution and bankruptcy law and special legals and certain properties and rights are excluded from the scope of the seizure. The concept of execution and complaint was first covered in the study. The concept of public property and types and State property is explained after the seizure ban complaint has been discussed. The conditions for the seizure ban are explained in the Law of Municipality. The impact of the seizure ban of state property and municipal property has on the violation of the property rights and the principle of equality has been evaluated. Finally, the study was terminated by evaluating the seizure ban status of the properties of the village legal person. Within the scope of the study, the Supreme Court's decisions, the Constitutional Court's decisions and the jurisprudence of the European Court of Human Rights are also included.

Keywords: *Execution and bankruptcy law, Public Property, Seizure Ban, Seizure of the properties of the municipality, Seizure of the properties of the state.*

GİRİŞ

Borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde alacaklının kendisinin bizzat borçluya karşı zor kullanması yasaklanmıştır. Bu yasağa ihkaki hak yasağı veya kendiliğinden hak alma yasağı denilmektedir. Alacaklı bu alacağına kavuşmak istiyorsa Devletin cebri icra organlarına başvurmak zorundadır. Borcunu ifa etmeyen borçluya karşı alacaklının Devletin cebri icra organları aracılığıyla alacaklarına kavuşmasını düzenleyen hukuk dalına İcra ve İflas Hukuku, Takip Hukuku veya Cebri İcra Hukuku denilmektedir.¹

On asırlık bir zamana yayılan Roma Hukuku tarihinde en ilkel şekillerle başlayan ve çeşitli aşamalardan geçen icra usullerinin çağımızın hukuk sistemine kadar gelebilen gelişmiş şekillere vardığını söyleyebiliriz.²

Alacaklıyı, borçluya karşı Devletin cebri icra organlarını kullanarak alacağını tahsil etme imkânı sunması nedeniyle İcra ve İflas Hukuku özel

---

¹ KURU, Baki: İcra ve İflas Hukuku Cilt: 1, B.3, İstanbul, 1988, s. 25; BAŞÖZEN, Ahmet: İcra ve İflas Hukuku Ders Notu, B.1, Ankara, 2017, s. 1; PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, B. 6, İstanbul, 2019, s. 4.

² RADO, Türkan: Roma Hukukunda Cebri İcra Usullerinin İnkişafı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 10(1-2): 229-240, s. 231.

hukuktan farklılaşarak kamu hukukuna yaklaşmaktadır.³ Başta 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu olmak üzere çeşitli yasalarca bazı mal, hak ve alacakları ile imtiyaz haklarının haciz yasağı kapsamında olmasına haczedilmezlik denilmektedir.⁴

1982 Anayasası'nın 17. maddesi ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerden birisi de bireylerin maddi ve manevi varlıklarını geliştirme haklarıdır. Bireyler kimsenin yardımına muhtaç kalmadan hayatlarını asgari ölçüde insan onuruna yaraşır şekilde devam ettirebilmelidirler. Bu aynı zamanda Sosyal Devlet ilkesinin bir sonucudur. Bunun gibi insani düşünceler ile borçluya ait bazı mal ve hakların kısmen veya tamamen haczedilemeyeceği kuralı hukuk sistemine girmiştir.⁵

1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu 82. maddesinde haczi caiz olmayan mal ve haklar 83. maddesinde ise kısmen haczi caiz olan şeyler düzenlenmiştir. Çalışma kapsamında Kanun'un 82/1/(1) maddesinde düzenlenen "Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar" kavramı ele alınmıştır. 2004 sayılı Kanun 82/1 fıkrasındaki düzenleme ile Devlet malı tamamen haciz kapsamı dışında tutulmuştur. Ancak burada yasak olan şey hacizdir. Devlete karşı icra takibi yapılmasında herhangi bir engel yoktur.⁶

Yargıtay ve doktrine göre haczedilmeyecek mal, hak ve alacaklar tahdidi olarak belirtilmiştir.⁷ Diğer bir ifade ile İcra ve İflas Kanunu'nda ve diğer yasalarda haczedilmeyeceğine ilişkin hüküm bulunmayan mal, hak ve alacakların tümü haczedilebilecektir.⁸ Kanaatimizce haczin asıl, haczedilmezliğin istisna olması ve asıl amacın alacaklının alacağını elde etmesi olması nedeniyle, mal ve hakların örnekseme yolu ile haciz kapsamı dışına alınması doğru olmayıp, ileride de değinileceği üzere alacaklının mülkiyet hakkını en az düzeyde ihlal etmek yerinde olacaktır.

³ ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim: İcra ve İflas Hukuku (Takip Hukuku I-Takip Hukuku II), B.3 (Güncellenmiş), Ankara, 2020, s. 29.

⁴ BALKAN, Yavuz: Haczedilmezlik ve Benzer Müesseseler, B.1, Ankara, 2009, s. 25.

⁵ KURU, Baki: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku, B.1, İstanbul, 2016, s.245; ATALI/ERMENEK: s. 131.

⁶ ERCAN, İsmail: Uygulamacılar İçin Takip Hukuku El Kitabı, B.2, Ankara, 2016, s. 228.

⁷ UYAR, Talih: Hukuki Mütalaalar, B.2, Ankara, 2017, s.340; YILDIRIM, Mehmet Kamil/DEREN-YILDIRIM, Nevhis: İcra ve İflas Hukuku, B.7, İstanbul, 2026, s.142. PEKCANİTEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN MERAL/ÖZEKES: s.159; UYAR, Talih/UYAR, Alper/UYAR, Cüneyt: İcra Hukukunda Haciz, B.3, İstanbul, 2016, s.490.

⁸ ÇATALKAYA, Cevdet/BANDAKÇIOĞLU, İhsan: İcra ve İflas Kanunu Şerhi, B.1, Ankara, 2017, s.305.

Mal ve haklara haczedilmezlik özelliği sadece kanun tarafından verilebilir.⁹ Kanun'da haczedilemeyeceği hususunun yer almaması halinde ise ilgili mal veya hak hacze konu edilebilecektir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında da doğrudan gelir desteği ödemelerinin haczedilemeyeceği hususunda Bakanlar Kurulu Kararları ve 5018 sayılı Tarım Kanunu'nda hüküm bulunmaması nedeniyle çiftçilere yapılan doğrudan gelir desteği ödemelerinin haczinin mümkün olduğunu belirtmiştir.¹⁰ Görüldüğü gibi haczedilmezlik hususunun örnekseme olduğunu kabul edersek kıyas yolu ile bu örnekler çoğaltılarak alacaklının alacağına kavuşmasına dolayısı ile mülkiyet hakkına müdahale söz konusu olacaktır.

Özel kanunlarında haczedilmezlik yasağı bulunan düzenlemelere bakıldığında; 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 6831 sayılı Orman Kanunu, 6245 sayılı Harcırah Kanunu, 775 sayılı Gecekondu Kanunu, 2489 sayılı Kefalet Kanunu, 4933 sayılı İnönü Armağanları Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurlar Kanunu, 1164 sayılı Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, 1512 sayılı Noterlik Kanunu ve 854 sayılı Deniz İş Kanunu'nda hükümler bulunduğunu görmekteyiz.

II. Şikâyet Kavramı ve Haczedilmezlik Şikâyeti

1. Hukuki Niteliği

Şikâyet, Arapça kökenli bir kelime olup yakınma ve sızlanma anlamına gelmektedir.¹¹ 2004 sayılı Kanun'un 16. maddesine göre; "Kanunun hallini mahkemeye bıraktığı hususlar müstesna olmak üzere icra ve iflas dairelerinin yaptığı muameleler hakkında kanuna muhalif olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı icra mahkemesine şikâyet olunabilir" hükmüne yer verilmiştir.¹²

Şikâyet icra dairelerinin işlemlerinin iptalini, düzeltilmesini veya yapılmasını sağlamak amacıyla başvurma imkânı veren bir nevi kanun yoludur.¹³ Yargıtay kararlarında da şikâyetin icra ve iflas hukukuna özgü bir

⁹ MUŞUL, Timuçin: 2004 sayılı İİK ve 6183 sayılı AATUHK Düzenlemesine Göre; Haciz ve Hacze İştirak, B.1, Ankara, 2019, s. 427.

¹⁰ YHGK. 09.04.2008 T. 2008/12-310 E. 2008/301 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 29.08.2021.

¹¹ RUHİ, Ahmet Cemal: İcra Memurunun İşlemine Karşı Şikâyet, (Güncel Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında, B.1, Ankara, 2019, s. 15.

¹² ÖZBAY, İbrahim/YARDIMCI, Taner Emre: İcra ve İflas Kanunu Konuyla İlgili Mevzuat Açıklamalı, B.2, Ankara, 2018, s. 35.

¹³ PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN MERAL/ÖZEKES: s.60; MUŞUL, Timuçin: İcra ve İflas Hukukunda: ŞİKÂYET, B.2, Ankara, 2018, s. 57; KURU (1988): s. 87; UYAR, Talih: İcra Hukukunda Şikâyet, B.2, Ankara, 2019, s.2.

yasa yolu olduğu belirtilerek niteliğinin kanun yolu olduğu belirtilmiştir.¹⁴ Doktrinde bir başka görüş ise şikâyeti Alman Hukukundan esinlenerek “hukuki çare (rechtsbehelf)” kavramı ile tanımlamaktadır.¹⁵

Şikâyet, Medeni Usul Hukukunda yer alan dava müessesesine benzemekte olup, teknik anlamda bir dava değildir.¹⁶ Şikâyet sonucu verilen karar tüm ilgililer için geçerli iken davada verilen karar sadece taraflar açısından sonuç doğurur. Şikâyet sonucunda verilen karar maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmemesine karşı dava sonucunda verilen kararlar maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmektedir.¹⁷ İcra Mahkemesi tarafından verilen kararlar ise ihalenin feshi ve istihkak davası hariç olmak üzere maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez.¹⁸

Kişinin şikâyet hakkını kullanabilmesi için şikâyet ehliyeti ve hukuki yararı olmalıdır.¹⁹ Şikâyet ehliyetini usul hukuku bağlamında taraf ehliyeti ve şikâyet ehliyeti olarak ikiye ayırabiliriz. Taraf ehliyeti Medeni Hukukta yer alan hak ehliyetini oluştururken şikâyet ehliyeti ise Medeni Hukukta yer alan fiil ehliyetini oluşturduğu söylenebilir.²⁰

İcra dairesi işlemlerine karşı şikâyet süresi kural olarak 7 gündür. Şikâyet konusu işlem tebliğ edilmiş ise süre tebliğden itibaren; tebliğ edilmemiş ise işlemin öğrenildiği tarihten itibaren başlar.²¹ Bazı hallerde ise süresiz olarak şikâyet yoluna başvurulabilecektir.²² Şikâyetin süreye tabi olduğu hallerde bu sürenin geçirilmesi ile icra dairesinin kararı kesinleşecektir. Bu sürenin

---

¹⁴ YHGK. 17.10.2012 T. 2012/12-368 E. 2012/725 K. Sayılı kararı bkz. “Görüldüğü gibi şikâyetteki amaç, hatalı olan icra işlemlerinin düzeltilmesi olduğundan burada bilinen anlamda bir dava bulunmamaktadır. Şikâyet; icra ve iflas hukukuna özgü bir yasa yoludur.” www.legalbank.net E.T. 28.08.2021. (Ayrıca; YHGK. 19.09.2012 T. 2012/12-269 E. 2012/583 K., YHGK. 21.12.2005 T. 2005/12-714 E. 2005/765 K., YHGK. 06.02.2013 T. 2012/12-703 E. 2013/214 K., YHGK. 10.04.2013 T. 2013/12-223 E. 2013/469 K., YHGK. 03.10.2007 T. 2007/12-601 E. 2007/695 K.)

¹⁵ PEKCANİTEZ, Hakan/SİMİL, Cemil: İcra-İflas Hukukunda Şikâyet, B.2, İstanbul, 2017, s.48.

¹⁶ KURU (1988): s. 88; UYAR (İcra Hukukunda Şikâyet): s.3.

¹⁷ RUHİ: s. 16; UYAR (İcra Hukukunda Şikâyet): s.3.

¹⁸ KANYILMAZ, Önder: İcra ve İflas Kanunu, B.1, Bursa, 2013, s. 12; KURU (1988): s. 43; PEKCANİTEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN MERAL/ÖZEKES: s.52.

¹⁹ PEKCANİTEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN MERAL/ÖZEKES: s.63; UYAR (İcra Hukukunda Şikâyet): s.408; PEKCANİTEZ/SİMİL: s.231.

²⁰ YENİPİNAR BERBEROĞLU, Filiz: İcra Takibinde Şikâyet, B.1, Ankara, 2020, s. 23.

²¹ ÖZKAN, Hasan: Açıklamalı-İçtihatlı İcra ve İflas Davaları ve Tatbikatı Haciz, Hacze İtiraz, İtirazın Kaldırılması, İstihkak İddiası ve Davası, Borç Ödemeden Aciz Belgesi (m. 74-105), B.1, İstanbul, 2013, s. 55; PEKCANİTEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN MERAL/ÖZEKES: s.65.

²² 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu 16/2’de yer alan “Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet olunabilir” hükmü doğrultusunda süresiz şikâyet yoluna başvurulabilecektir.

niteliğine bakıldığında hak düşürücü nitelikte olduğunu görmekteyiz. Dolayısı ile hâkim tarafından resen dikkate alınacaktır.²³ Ayrıca belirtilmesi gereken bir başka husus da Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere icra dairesine yapılan şikâyetlerin yasal sonuç doğurmayacağıdır.²⁴

Şikâyetin icra mahkemesi tarafından kabulü halinde söz konusu işlem duruma göre düzeltilir veya bozulur²⁵. Bu karara İcra ve İflas Daireleri uymak zorundadır. Basit yargılama usulü ile şikâyet karara bağlanacaktır. Ayrıca icra mahkemesi aksi karar vermediği sürece şikâyet icra takibini durdurmaz (İİK m. 22).²⁶

Kanuna aykırılık, icra dairesinin işleminin hadiseye uygun bulunmaması süreli şikâyet sebepleri iken kamu düzenine aykırılık, bir hakkın yerine getirilmemesi ve bir hakkın sebepsiz yere sürüncemede bırakılması ise süresiz şikâyet sebepleri arasındadır. Süresiz ibaresinden kastedilen ise icra takibinin sona ermesine kadarki zaman zarfıdır.²⁷

İcra dairelerinin işlemlerinin kanuna aykırı olması halinde şikâyete tabi tutulmuştur. Burada kanun ibaresinden kastedilen sadece 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu değildir. Örnek vermek gerekirse 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda icra dairesince uyulması gereken hususlar mevcuttur. Bu hususlara da aykırı hareket edilmesi halinde kanuna aykırılık teşkil edecektir. İcra ve İflas Yönetmeliği ve Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararlarına aykırılık halinde de kanuna aykırılık söz konusu olacaktır. Dolayısı ile kanuna aykırılıktan mevzuata aykırılık olarak anlaşılmalıdır.²⁸

Diğer şikâyet sebepleri 2004 sayılı Kanun'da sayılmış iken kamu düzenine aykırı işlemlere karşı şikâyetin süreye tabi bulunmadığı ilkesi doktrinde benimsenmiş ve Yargıtay uygulamaları ile yerleşmiştir.²⁹ Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan İcra ve İflas Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına

²³ MUŞUL (Şikâyet): s. 244; KURU (1988): s. 94;

²⁴ Y. 12. HD. 14.06.1979 T. 1979/5395 E. 1979/5539 K. Sayılı kararı bkz.: "Haczedilmezlik şikâyetinin malı haczedilen borçlu tarafından tetkik merciine arz edilmesi gerekirken bu şikâyet memurluğa yapılması nedeniyle yasal sonuç doğurmaz. Alacaklı geçersiz olan bu müracaatın itiraz niteliğinde addederek kaldırılması için mercie geldiğine göre isteğin reddine karar verilmesi gerekir. www.legalbank.net E.T. 28.08.2021.

²⁵ PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN MERAL/ÖZEKES: s.69.

²⁶ ÖZKAN, Hasan: Açıklamalı-İçtihatlı İcra ve İflas Davaları ve Tatbikatı İcra ve İflas Şikâyet ve Süreler (m. 1-23), B.1, İstanbul, 2013, s. 264.

²⁷ MUŞUL (Şikâyet): s. 289.

²⁸ MUŞUL (Şikâyet): s. 251-252.

²⁹ YHGK. 22.01.2003 T. 2003/12-17 E. 2003/29 K. Sayılı kararı bkz. "Kamu düzenine aykırı olan işlemlere karşı da süresiz şikâyet yoluna gidilebilir. Anılan ilke doktrinde benimsenmiş ve Yargıtay uygulamalarında kabul edilmiştir." www.legalbank.net E.T. 28.08.2021.

İlişkin Kanun Tasarısı başlıklı tasarı metninde kamu düzenine aykırılık halinin süresiz şikâyete tabi tutulacağı hükmü olmasına rağmen ilgili hüküm daha sonra tasarı metninden çıkarılmıştır.³⁰

2. Hacedilmezlik İtirazı (Şikâyeti)

Kanun koyucu kamu düzeni, ekonomik sebepler, borçlunun kendisi ve ailesinin yaşaması ve ekonomik varlığını sürdürebilmesine imkân sağlamak amacıyla bazı mal ve hakları haciz kapsamı dışında tutmuş, bazı mal ve hakları ise tamamının değil bir kısmının hacedilebilmesini öngörmüştür.³¹ Bu kural ilamlı ve ilamsız icra takipleri açısından ve iflas yolu ile takip bakımından da geçerlidir.³²

Hacedilmezlik özelliği bulunan mal, hak veya alacağı hacedilen borçlu bu durumun ilgili kanunlara aykırı olduğuna dair hacedilmezlik şikâyetinde bulunabilecektir. Ancak gerek 2004 sayılı Kanun'un haczi kısmen veya tamamen yasaklanmış mal, hak ve alacakların belirtildiği kısmında gerekse hacedilmezlik hükmü bulunan diğer yasal düzenlemelerde söz konusu hacedilmezlik şikâyetinin hangi mercie ve ne şekilde yapılacağı açıkça düzenlenmemiştir. Doktrindeki yaygın görüş borçlunun bu şikâyetini 2004 sayılı Kanun'un 16. maddesinde düzenlenen³³ şikâyet yolu ile İcra Hukuk Mahkemelerine yapması gerektiği yöndedir.³⁴

İcra memurunun hacedilmezlik durumunu resen nazara alıp alamayacağı hususu önem arz etmektedir. Yargıtay icra dairelerinin haciz istemlerini yerine getirmesinin zorunlu olduğunu ve memurun bir takdir hakkının bulunmadığını belirtmiştir.³⁵ Kanun'da açık bir düzenleme olmaması uygulamada tereddütlere yol açmıştır. Ancak 02.07.2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun ile 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesine eklenen fıkra ile haczi talep edilen mal veya hakların haczinin caiz olup olmadığı hususunda icra memuruna karar verme yetkisi tanınarak tereddütler ortadan kaldırılmıştır.³⁶ İlgili Kanun'un gerekçesinde de icra memuruna bu takdir hakkı tanınarak

³⁰ MUŞUL (Şikâyet): s. 472.

³¹ BAŞÖZEN: s. 100.

³² KURU (1988): s. 779; MUŞUL (Haciz ve Hacze İştirak): s. 426.

³³ İlgili Kanun maddesi; "Kanunun hallini mahkemeye bıraktığı hususlar müstesna olmak üzere İcra ve İflas dairelerinin yaptığı muameleler hakkında kanuna muhalif olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı icra mahkemesine şikâyet olunabilir. Şikâyet bu muamelelerin öğrenildiği tarihten yedi gün içinde yapılır. Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet olunabilir." şeklindedir.

³⁴ BALKAN: s. 26.

³⁵ Y. 12. HD. 27.11.2000 T. 2000/18168 E. 2000/18462 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 29.08.2021.

³⁶ PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN MERAL/ÖZEKES: s.158; KURU (İstinaf): s.255.

uygulamada karşılaşılan tereddütlerin giderilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir.³⁷

Bir başka husus da haczi caiz olmayan malların haczedilmesinin kanuna aykırılık şikâyet sebebinin mi yoksa kamu düzenine aykırılık şikâyet sebebinin mi oluşturacağıdır. Zira kanuna aykırılık sebebi olması halinde 7 günlük sürenin sonunda haciz kesinleşecektir. Buna karşılık kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi halinde süresiz şikâyete tabi olacaktır. Haczi caiz olmayan malların kendi içerisinde ayırım yapılmaksızın kamu düzenine aykırılık teşkil ettiğinin kabulü hatalı olacaktır. Haczi caiz olmayan malların sadece borçlu menfaatini ilgilendirmekle kalmayıp aynı zamanda kamu düzenini de ihlal etmesi halinde şikâyet süresiz olacaktır. Her somut olaya göre ayrı bir değerlendirme yapılmalıdır. Yapılan haczin borçlunun menfaati yanında kamu düzenini, kamu vicdanını ve genel ahlakı da ilgilendirip ilgilendirmediği hususu araştırılmalıdır. Bu hususları da ilgilendirmesi halinde şikâyet süresiz olacaktır.³⁸ Bu kriterleri taşımaması halinde ise haczi caiz olmayan malların haczedilmesi kanuna aykırılık teşkil edecektir ve süreli şikâyete tabi olacaktır.

Yargıtay vermiş olduğu kararında “borçlu belediye, haczedilen iş makinesinin fiilen kamu hizmetinde kullanıldığından bahisle haczin kaldırılmasını talep etmiş, mahkemece süre aşımından ret verilmiştir. Belediyenin haczedilmezlik şikâyetinin kabulü için söz konusu malların kamu hizmetinde kullanılması zorunludur. Somut olayda mahkemece kolluk araştırılması yapılmış ve iş makinesinin fiilen kamu hizmetinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle şikâyet süreye tabi değildir.” şeklinde belirtmiştir.³⁹

III. Kamu Malı Kavramı

İdare Hukukunun en belirsiz konularından birisini de kamu malları tanımı oluşturmaktadır. Bu hususta herhangi bir genel yasal düzenleme olmamasının bu belirsizliğin temel sebebi olduğu söylenebilir. Anayasa Mahkemesi’ne göre hangi malların özel mülkiyet kapsamında olacağını belirleme hususunda kurucu iktidar ve yasama organının takdir yetkisi bulunmaktadır.⁴⁰ Dolayısı ile hangi malların kamu malı statüsüne girdiğini de belirleme yetkisi de kurucu iktidar veya yasama organında olacaktır.⁴¹

³⁷ DİNÇ, Mutlu/BAHADIR, ÇİLEM: İcra ve İflas Kanunu, B.14, Ankara, 2020, s. 66.

³⁸ POSTACIOĞLU, İlhan E./ALTAY, Sümer: İcra Hukuku Esasları, B.5, İstanbul, 2010, s.452; MUŞUL (Şikâyet): s. 293.

³⁹ Y. 12. HD. 23.12.2014 T. 2014/25878 E. 2014/31349 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 29.08.2021.

⁴⁰ Any. Mah. 24.9.2008 T. 2008/26 E. 2008/147 K. Sayılı kararı bkz. www.anayasa.gov.tr E.T. 29.08.2021.

⁴¹ KAMAN, Nur: İdare Hukuku, B.7, İstanbul, 2018, s. 248.

Kamu malları kavramına doktrin ve yargı kararlarında “idare malları, idare patrimonu, devlet malı, hazine malları ve milli emlak gibi terimlerde kullanılmaktadır.⁴²

Anayasa ve kanunlarımızda bazı malların kamu malı niteliğinde oldukları ifade edilmişse de kamu malının genel bir tanımı yapılmamıştır. Anayasa Mahkemesi ise kamu malını şu şekilde tanımlamıştır; “Doğal nitelikleri gereği herkesin ortak yararlanmasına açık olan sahipsiz mallar ile kamu tüzel kişileri tarafından herkesin ya da halkın bir kısmının yararlanmasına ayrılan orta malları ve kamu hizmeti niteliğindeki etkinliklerin konusu ve aracı olan mallar kamu malı olarak tanımlanabilir.”⁴³

Bir başka tanım da Danıştay kararında yer almaktadır. Danıştay’a göre; “İdare hukuku ilkelerine göre, kamunun kullanımına ve yararlanmasına ait olan veya bu amaca tahsis edilen eşya ve mallarla bir kamu hizmetinin unsuru ve ayrılmaz parçası sayılabilecek olan mallar kamu malları olarak kabul edilmektedir.”⁴⁴

Doktrinde ise kamu malı; kamu tüzel kişilerinin kamu yararına tahsis edilmiş olan mallarıdır şeklinde yapılmıştır.⁴⁵ Diğer bir tanıma göre kamu malları, idarenin veya kamu tüzel kişisinin görevlerini yerine getirebilmesi için kamu hizmetine devamlı olarak tahsis edilen veya doğrudan doğruya kamunun kullanımına açık olan mallardır.⁴⁶

Kamu mallarının hizmet gereklerine ve yapılarına uygun birtakım özel kurallara tabi tutulması gereklidir. Bu tür mallara özel hukukun mülkiyet ve aynı haklar rejimi dışında İdare Hukukuna özgü bir rejim uygulanmalıdır.⁴⁷ Bir malın niteliğinin kamu malı olarak kabul edilmesi durumunda söz konusu malın hukuki statüsünün de değişmesi nedeniyle malın kamu malı sayılabilmesi için gerekli olan şartlar doktrin ve yargı kararları ile belirlenmeye çalışılmıştır.⁴⁸

⁴² AKYILMAZ, Bahtiyar/SEZGİNER, Murat/KAYA, Cemil: Türk İdare Hukuku, B.8, Ankara, 2017, s. 697.

⁴³ Any. Mah. 31.1.1997 T. 1996/66 E. 1997/7 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 29.08.2021.

⁴⁴ Danıştay 3. Daire 13.10.1980 T., 1980/157 E., 1980/181 K. Sayılı kararı bkz. www.danistay.gov.tr E.T. 08.03.2023.

⁴⁵ GÖZLER, Kemal: İdare Hukuku Cilt II, B.1, Bursa, 2013, s. 746.

⁴⁶ KAPLAN, İbrahim: Belediye ve İl Özel İdarelerine Ait Gayrimenkuller Üzerinde Bankalar Lehine Kurulan İpotekler ve Bunların Paraya Çevrilmesinde Ortaya Çıkabilecek Hukuki Sorunlar, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 47(3): 187-191, s. 187.

⁴⁷ KALABALIK, Halil: İdare Hukuku Dersleri Cilt II, B.5, Ankara, 2019, s. 379.

⁴⁸ KAMAN: s. 248.

Bir malın kamu malı sayılabilmesi için ilk şart kamu tüzel kişinin mülkiyetinde bulunmasıdır.⁴⁹ Malın mülkiyet hakkının mutlaka malı kullanımında bulunduran kamu tüzel kişiliğinde olması gerekmektedir. Söz konusu malın herhangi bir kamu tüzel kişiliğinde bulunması yeterlidir. Bundan dolayı Devlet, mahalli idareler veya kamu kurumları birbirlerine ait kamu mallarını kullandıklarında malın kamu malı niteliği devam etmektedir.⁵⁰

Malın sadece kamu tüzel kişinin mülkiyetinde olması yeterli değildir. Bununla birlikte bu malın kamu hizmetine doğrudan tahsis edilmiş olması gerekmektedir. Diğer bir ifade ile söz konusu mala verilen işlev kamu yararına olmalıdır. Bu niteliklere sahip olması halinde kamu malı niteliği kazanacaktır.⁵¹

Kamu tüzel kişiliğinin elinde bulunmasına rağmen kamu yararına tahsis edilmemiş mallara idarenin özel malları denir. Kamu mallarına kamu hukuku uygulanıp uyuşmazlık idari yargıda çözümlenirken özel mallara özel hukuk hükümleri uygulanacak ve adli yargıda çözümlenecektir.⁵²

Kamu malının niteliği gerek doktrin gerekse yargı kararlarında çeşitli tasniflere tabi tutulmuştur. Kamu malları kullanma açısından hizmet malları, orta malları ve sahipsiz mallar olarak sınıflandırılabilir.⁵³

1. Hizmet Malları

Bir kamu hizmetine o hizmetin asli unsurunu oluşturacak şekilde tahsis edilmiş mallardır.⁵⁴ Yani o mal olmadan kamu hizmetinin olmaması gerekir. Hizmet malları kamu hizmetlerinin görülmesi için gerekli olan mallardır. Okullar, üniversiteler, müzeler, belediye binaları, limanlar, karakollar, camiler vb. bu kapsamdadır.⁵⁵

Kamu tüzel kişinin elinde bulunan bir kamu malının hizmet malı niteliğine gelebilmesi için tahsis edildiği kamu hizmetinin gerektirdiği niteliğe sahip olması gerekir.⁵⁶ Örnek vermek gerekirse kamu malı statüsünde bulunan

---

⁴⁹ GÖZLER: s.747.

⁵⁰ KAMAN: s. 248.

⁵¹ AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA: s. 698; KAMAN: s. 249.

⁵² GÖZLER: s. 746; KALABALIK, Halil: Kısa İdare Hukuku (İdare Hukukunun Ana Hatları), B.3, Ankara, 2019, s. 401; KAMAN: s. 255.

⁵³ KAMAN: s. 250.

⁵⁴ KAPLAN: s. 189.

⁵⁵ AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA: s. 700.

⁵⁶ GÖZLER: s. 755.

bir kıyımın üzerinde gerekli tesislerin yapılmasının ardından liman ismini alacak ve hizmet malı statüsüne gelecektir.⁵⁷

Burada 3402 sayılı Kadastro Kanunu'na⁵⁸ da değinmekte fayda vardır. Kanun'un 16/A maddesi “Kamu hizmetinde kullanılan, bütçelerinden ayrılan ödenek veya yardımlarla yapılan resmi bina ve tesisler, (Hükümet, belediye, karakol, okul binaları, köy odası, hastane veya diğer sağlık tesisleri, kütüphane, kitaplık, namazgah, cami genel mezarlık, çeşme, kuyular, yunak ile kapanmış olan yollar, meydanlar, pazar yerleri, parklar ve bahçeler ve boşluklar ve benzeri hizmet malları) kayıt, belge veya özel kanunlarına veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine göre Hazine, kamu kurum ve kuruluşları, il, belediye köy veya mahalli idare birlikleri tüzelkişiliği, adlarına tespit olunur” şeklindedir.

2. Orta Malları

Kamunun doğrudan kullanımına tahsis edilen mallardır. Bu mallar ortak ve genel olarak yararlanılan mallardır ve ayrıca toplum halinde yaşamının vazgeçilmez gereklilikleri ile yakından ilgilidir. Meralar, yaylalar, yollar, caddeler, meydanlar, parklar ve bahçeler bunlara örnek olarak verilebilir. Bu malların kamu malı statüsüne dâhil olması için tahsise gerek yoktur. Bu mallar örf ve âdet gereği kamu malı sayılırlar.⁵⁹ Orta malları genel olarak kamunun ortak kullanımına açıktır. Bu özelliği onun doğrudan kamu özgürlükleri ile bağlantılı olmasını sağlamaktadır. Örnek vermek gerekirse yollar ve meydanların niteliği ve niceliği gereği seyahat özgürlüğü ve toplantı özgürlüğü gibi kamu özgürlüklerini etkilemektedir.⁶⁰

Orta malları hususunda Kadastro Kanunu'nda yer alan hüküm “Mera, yaylak, kışlak, otlak, harman ve panayır yerleri gibi paralı veya parasız kamunun yararlanmasına tahsis edildiği veya kamunun kadimden beri yararlandığı belgelerle veya bilirkişi veya tanık beyanı ile ispat edilen orta malı taşınmaz mallar sınırlandırılır, parsel numarası verilerek yüzölçümü hesaplanır ve bu gibi taşınmaz mallar özel siciline yazılır. Bu sınırlandırma tescil mahiyetinde olmadığı gibi bu suretle belirlenen taşınmaz mallar, özel kanunlarında yazılı hükümler saklı kalmak kaydıyla özel mülkiyete konu teşkil etmezler. Yol, meydan, köprü gibi orta malları ise haritasında gösterilmekle yetinilir” şeklindedir.

⁵⁷ KAMAN: s.251.

⁵⁸ Resmi Gazete Tarih ve Sayısı: 09 Temmuz 1987/19512.

⁵⁹ AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA: s. 701.

⁶⁰ GÜLAN, Aydın: Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tabi Olduğu Hukuki Rejim, İstanbul, 1999, s. 104.

3. Sahipsiz Mallar

Doğal nitelikleri gereği herhangi bir tahsis işlemine gerek olmaksızın kamunun doğrudan kullanımına açık olan mallardır. Ancak adından anlaşılacağı gibi sahipsiz değildir. Sahibi Devlet tüzel kişiliğidir. Sahipsiz tanımından kasıt özel hukuk tüzel kişilerinin bu mallara sahip olamayacağıdır.⁶¹ Anayasa ve Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre sahipsiz malları şu şekilde sıralanabilir; ilk olarak tarıma elverişsiz araziler, kayalıklar, tepeler, dağlar, sazlıklar, bataklıklar, mezarlıklar, çalılıklar, fundalıklar, deniz kıyıları; ikinci olarak genel sular; üçüncü olarak ormanlar; dördüncü olarak doğal servetler ve kaynaklar; son olarak taş ocakları ve tuz yatakları bu kapsamdadır.⁶²

Kadastro Kanunu'nda da “Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan kayalar, tepeler, dağlar (bunlardan çıkan kaynaklar) gibi, tarıma elverişli olmayan sahipsiz yerler ile deniz, göl, nehir gibi genel sular tescil ve sınırlandırmaya tabi değildir, istisnalar saklıdır” şeklinde sahipsiz mallar konusunda bir düzenleme olduğu görülmektedir. Sahipsiz mallar konusunda bir düzenleme de 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda⁶³ yer almaktadır. Kanun'un 715'inci maddesi gereği “Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait mallar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Aksi ispatlanmadıkça, yararı kamuya ait sular ile kayalar, tepeler, dağlar, buzullar gibi tarıma elverişli olmayan yerler ve bunlardan çıkan kaynaklar, kimsenin mülkiyetinde değildir ve hiçbir şekilde özel mülkiyete konu olamaz. Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait malların kazanılması, bakımı, korunması, işletilmesi ve kullanılması özel kanun hükümlerine tâbidir.”

IV. Devlet Tüzel Kişiliği, Belediye ve Köy Orta Mallarının Haczedilmezliğinin Değerlendirilmesi

1. Devlet Mallarının Haczedilmezliği

2004 sayılı Kanun hükümlerince korunarak haciz kapsamı dışında bırakılmaları için ayrıca bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmayan mallar, sadece Devlet tüzel kişinin sahip olduğu kamu ve özel mallarıdır. Diğer kamu tüzel kişilerinin gerek kamu gerekse özel mallarının haciz kapsamı dışında tutulabilmesi için ilgili kanunlarında bu yönde özel ve açık hüküm bulunmalıdır.⁶⁴

⁶¹ GÖZLER: s. 753; KAMAN: s. 252; AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA: s. 701.

⁶² OĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: Eşya Hukuku, B.15, İstanbul, 2012, s. 197; ATAY, Ender Ethem: İdare Hukuku, B.2, Ankara, 2019, s. 422.

⁶³ Resmi Gazete Tarih ve Sayısı: 08 Aralık 2001/24607.

⁶⁴ SÜPHANDAĞ, Yavuz: İcra ve İflas Hukukunda Uygulamalar, B.5, Ankara, 2009, s.335; HASIRCI, Hakan: Belediye Mallarının Haczi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(4): 2821-2865, s. 2824.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu 82 ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 70. maddesi ile Devlet malları hacze karşı korunmuştur.⁶⁵ Bu noktada Devlet malı kavramı ortaya çıkmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti İdari Teşkilatı içerisinde yer alan merkezi yönetim ve yerinden yönetim teşkilatı içerisinde yer alan mahalli idareler ve hizmet yerinden yönetim kuruluşlarının tümünün mallarının devlet malı sayılıp sayılmayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır.

Doktrinde yer alan yaygın görüş Devlet malı kavramına genel ve özel bütçeye tabi idarelerin mallarının gireceği⁶⁶ buna karşılık düzenleyici ve denetleyici kurumlar, SGK, yerel yönetimler mallarının devlet malı kapsamında olmadığı bunların haciz kapsamı dışında tutulabilmesi için özel yasalarında hüküm bulunması gerektiği yönündedir.⁶⁷ Keza Yargıtay'ın vermiş olduğu kararı da bu yöndedir.⁶⁸

2004 sayılı Kanun'un 82/1 (1) fıkrasının konuluş amacı 1947 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararında şu şekilde açıklanmıştır; "İcra ve İflâs Kanununun 82'nci maddesinde Devlet mallarının haczedilemeyeceğine dair konulmuş olan hüküm, kamu hizmetlerinin düzenli ve arsız bir tarzda yürütülmesini sağlamak maksadını güder. Millî servetin korunması hususu ise kamu hizmetlerinin bir nev'idir. Devletin kendisine ait olan borcu ödemesi lüzumu, Devlet kamu kişiliğinin itibar ve haysiyeti icabından bulunmakla, Devletten alacaklı bulunan kişilerin kovuşturma yollarına başvurmalarına lüzum ve ihtiyaç bulunmayacağı da aşikârdır. Kaldı ki; kamu hizmetlerinin görülmesine ayrılmış olan malların hacze konu olabileceklerini düşünmek, Devletin yerine getirmekle görevli bulunduğu hizmetlerin ifa vasıtalarını ortadan kaldırmak gibi arzu edilmeyen bir netice doğurur."⁶⁹

Devlet mallarının haczedilmezliği çeşitli nedenlere dayanılmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunda vermiş olduğu kararında devleti niteleyen egemenliğin buna karşı zorlayıcı güç kullanılmasıyla bağdaşmayacağı, cebir kullanılmasının devlete tanınmış bir yetki olduğu ve bu yetkiyi devletin kendisine karşı kullanmasının düşünülemeyeceği, devletin borçlarını herhangi bir cebir kullanmadan kendiliğinden ödemesinin hukuk devletinin gereği olduğu gerekçelerine dayandırmıştır.⁷⁰

⁶⁵ KÖKSOY, Mesut: İcra Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi, B.1, Ankara, 2018, s. 175.

⁶⁶ KURU, Baki: "Haczi Caiz Olmayan Şeyler" Makaleler, B.1, Ankara, 2006/akt. ERCAN: s. 228; AYDIN, Muzaffer: Haczedilemeyen Mal ve Haklar, B.1, Bursa, 2021, s.8.

⁶⁷ POSTACIOĞLU/ALTAY: s.453; OSKAY, Mustafa/KOÇAK, Coşkun/DEYNEKLİ, Adnan/DOĞAN, Ayhan: İİK Şerhi-1.Cilt (Madde 1-67), B.1, Ankara, 2007/akt. ERCAN: s. 228.

⁶⁸ Y. 12. HD. 14.12.2006 T. 2006/20835 E. 2006/23826 K. Sayılı kararı bkz. "Devlet malı kavramını, Devlet tüzel kişiliği içindeki Genel ve Katma Bütçeli Dairelerin ellerinde bulunan ve muhasebesi 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu'na (mülga) tabi malları kapsamaktadır." www.legalbank.net E.T. 29.08.2021.

⁶⁹ YİBGK. 15.01.1947 T. 1946/14 E. 1947/5 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T.29.08.2021.

⁷⁰ YHGK. 23.01.2008 T. 2008/12-50 E. 2008/8 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 29.08.2021.

Doktrinde borçlunun haczedilemeyen malları için birtakım sınırlamalar olmasına karşın Devlet mallarının istisnasız olarak haczedilmezlik kapsamında olmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu dolayısı ile yeni düzenlemeler yapılması gerektiği savunulmaktadır.⁷¹

Devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin Kanun maddesinin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesi ile iptali amacıyla Anayasa Mahkemesi'ne açılan iptal davasında Yüksek Mahkeme; Devlet mallarının haczedilmeyeceğine ilişkin kuralın Devletin borçlarını kendiliğinden ödeyeceği ve bunun hukuk devletinin gereği olduğu esasına dayandığını, Devlet mallarının haciz kapsamına alınması durumunda bu malların kullanma şeklini değiştireceğinden devletin malvarlığında ve mali hukukta sürekli biçimde engel olarak kamu yararını zedeleyeceği, kamu yararı önde geldiğine göre alacaklının kişisel çıkarından dolayı devlet mallarının haczedilmesinin diğer bir deyişle, özel yarara karşı kamu yararının tercih edilmesinin söz konusu olamayacağı gerekçesiyle devlet mallarının haczedilemeyeceğine karar vermiştir.⁷²

Söz konusu kararın karşı oy gerekçesine bakıldığında; Devletin borçlarını düzenli ödediği anlayışının hâkim olması halinde hacizden de çekinilmemesi gerektiği üstelik haciz olasılığının ilgili memurların işlemlerinde daha dikkatli hareket etmek zorunda bırakacağı, Kanun maddesinde "... kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar..." ayrımı ile birlikte kişilere ait haczedilmeyecek mallarının da belirtildiği, haciz kapsamında malları olan diğer kamu kurumları ile devlet arasında böyle bir ayrıma neden olacak bir özellik olmadığı, gerçek kişilerin ve tüzelkişilere ait malların haczedilmesi gibi, devlete ait mallarında haczedilebileceği, vatandaşa ait mala el koyabilen devletin, borcunu ödememesi halinde onun da malının haczedilebilmesi gerektiği, ancak devletin sahiplinde bulunan araç ve gereçlerin işlevleri gözetilerek bu mallardan hangilerinin ne ölçüde haczedilebileceğinin belirtilmesi gerektiği, bu nedenle "Devlet malları" kavramının yerine daha açık bir kuralın getirilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁷³

23 ve 25 Nisan 1972 tarihinde icra edilen I. Türk Hukuk Kongresinde devlet mallarının haczedilmeyeceği hükmünün değiştirilmesi önerilmiş ancak bu hükmün konuluş amacının devletin borçlarını kendiliğinden ödeyeceğinin tabii bulunduğu ilkesine dayandığından herhangi bir değişikliğe lüzum görülmemiştir.⁷⁴

⁷¹ HASIRCI, Hakan: "1982 Any. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Devlet Mallarının Haczedilmezliği" Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan, B.1, Ankara, 2014/akt. KÖKSOY: s. 179; UYAR (Haciz): s.493.

⁷² Any. Mah. 21.10.1992 T. 1992/13 E. 1992/50 K. Sayılı kararı bkz. www.lexpera.com E.T. 30.08.2021.

⁷³ Any. Mah. 21.10.1992 T. 1992/13 E. 1992/50 K. Sayılı kararı bkz. www.lexpera.com E.T. 30.08.2021.

⁷⁴ Türkiye Barolar Birliği: I. Türk Hukuk Kongresi Tutanağı, Ankara, 1972, s. 110.

Hemen belirtmek gerekir ki Devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin hüküm Türk Devlet malları için konulmuş bir hüküm olup yabancı devlet mallarını kapsamamaktadır.⁷⁵ Ancak burada da ikili bir ayırım söz konusudur. Bilindiği üzere Türkiye'nin de taraf olduğu 1961 tarihli Diplomatik İlişkiler Hakkında Viyana Sözleşmesi⁷⁶ ile misyon binaları ile içindeki eşyalar ve diğer mallar ve misyonun nakil vasıtaları arama, el koyma, haciz veya icradan bağışık tutulmuşlardır. Ancak yabancı devletin mülkiyetinde olup diplomatik ve konsolosluk amaçları için kullanılmayan mallara karşı icra takibi mümkündür. Yargıtay'da bu hususa paralel olarak verilmiş kararlar mevcuttur.⁷⁷

Son olarak Devlet mallarının haczedilemeyeceği hususu sadece haciz konusunda ayrıcalık tanımaktadır. Bunun dışında Devlet aleyhine takip yapılmasını ve kira borcunu ödemeyen kamu kurumunun söz konusu kiralananı tahliye etmesini önleyemez.⁷⁸

2. Belediye Mallarının Haczedilmezliği

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun sondan ikinci fıkrası ile Devlet mallarından farklı olarak belediyelerin belirli mal ve hakları haciz kapsamı dışında tutulmuştur. Söz konusu mal ve haklar belediyenin proje karşılığı borçlanma yolu ile elde ettiği gelirler, şartlı bağışlar, kamu hizmetinde fiilen kullanılan mallar ve belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleridir.

Görüldüğü üzere Devlet malları istisnasız olarak haciz kapsamı dışında tutulmuş iken aynı durum belediye malları için söz konusu değildir. Ayrıca belediye mallarının haciz kapsamı dışında tutulabilmesi için kamuya tahsis kararı alınması⁷⁹ yeterli olmayıp ayrıca fiilen kamu hizmetinde kullanılması gerekmektedir.⁸⁰ Söz konusu kamuya tahsis kararının da haciz işleminden önce alınması gerekmektedir. Haciz kararı alınmasının ardından belediye encümeni veya meclisince kamuya tahsis kararı alınması durumunda haczedilmezlikten söz edilemez.⁸¹

⁷⁵ AYDIN: s.9; YILDIRIM/DEREN-YILDIRIM: s.156; UYAR (Haciz): s.492.

⁷⁶ Söz konusu Sözleşme metni için bkz. <https://www5.tbmm.gov.tr> E.T. 30.08.2021.

⁷⁷ Y. 12. HD. 24.05.2004 T. 2004/6469 E. 2004/13007 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 30.08.2021.

⁷⁸ UYAR (Hukuki Mütalaalar): s.342.

⁷⁹ İdare tarafından alınmış tahsis kararları idari işlem niteliğindedir. Dolayısı ile söz konusu kamu hizmeti yararının kaldırılabilmesi için idari işlemin iptali gerekir. Alınan tahsis işleminin iptali kararı için bkz. Danıştay 10. Daire, E. 1991/2430, K. 1992/728 (www.karartek.com.tr).

⁸⁰ YILDIRIM/DEREN-YILDIRIM: s.151; MUŞUL (Şikâyet): s. 251.

⁸¹ UYAR (Haciz): s.509.

Yargıtay yerleşik içtihatlarına göre kamuya tahsis kararı bulunmazsa veya tahsis kararı olup da idare mahkemesince iptal edilse dahi haczedilen paranın niteliği gözetilerek “kendiliğinden kamuya tahsis edilmiş bulunduğu” tespit edildiği takdirde de bunların haczine olanak bulunmamaktadır.⁸² Aynı şekilde paralarda olduğu gibi belediyelerin “kendiliğinden kamuya tahsisli mallarının” da haczedilemeyecekleri yerleşik Yargıtay içtihatları ile kabul edilmiştir.⁸³ Dolayısı ile haczedilmezlik şikâyetlerinde bu hususun da mahkemece araştırılması önem arz etmektedir.

Yargıtay vermiş olduğu kararlarında belediyelerin hesaplarında bulunan paraların vergi, resim ve harç niteliğinde olmaları veya kamu hizmetinde fiilen kullanılıyor olmaları halinde haczedilemeyeceğini, bu hususun da bilirkişi raporu ile araştırılması gerektiğini belirtmiştir.⁸⁴

Uygulamada belediyeler bu durumu kötüye kullanarak haczi caiz olan ve olmayan paraları aynı havuz hesabında birbirine karıştırmakta bu nedenden dolayı da hesabın sürekli işlem görüyor olmasından kaynaklı olarak bakiyenin vergi vb. gelir kapsamında mı, yoksa haczi caiz para kapsamında mı olduğunun belirlenmesine imkân kalmamaktadır. Yargıtay konu hakkında vermiş olduğu kararında “5393 sayılı Belediye Kanunu’nun haczedilmezlik kısmını düzenleyen maddenin dar yorumlanması gerektiğini, maddede açıkça haczedilmezlik için vergi, resim, harç geliri olma ya da “fiilen kamu hizmetinde kullanılma” koşullarının kabul edilmesi karşısında, belediyeye ait bir paranın haczedilmezliğinin ancak fiili durumunun tespiti ile belirlenmesi gerektiğini, bu konuda ispat yükünün ise borçlu belediyeye düştüğünü, bu şekilde haczi kabil olmayan paralar ile haczi mümkün olan paraları karıştırmak suretiyle havuz hesabı oluşturan borçlu belediyenin, iddiasını ispat imkânını kendisi kaldırdığını, havuz hesabı oluşturması durumunun iyi niyetle bağdaşmayacağını, böyle bir davranış Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin⁸⁵ 6 § 1 ve Ek 1 no’lu Protokolün 1. maddelerinde belirtilen mülkiyet hakkının ihlali sonucunu doğuracağı gibi, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde de bulunmakla hukukça korunamayacağı” belirtmiştir.⁸⁶

AİHM içtihatlarına göre bir alacak ileri sürülebilir durumda olduğu yeteri kadar ortaya konulduğunda artık 6 § 1 ve Ek 1 no’lu Protokolün 1. maddesi uyarınca “mülk” olarak değerlendirilebilir.⁸⁷ AİHM, Türkiye’de faaliyet

⁸² Y. 12. HD. 07.07.2006 T. 2006/12357 E. 2006/15052 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 30.08.2021.

⁸³ Y. 12. HD. 06.07.2006 T. 2006/11472 E. 2006/14746 K. Sayılı kararı bkz www.legalbank.net E.T. 30.08.2021.

⁸⁴ Y. 12. HD. 23.06.2011 T. 2010/31981 E. 2011/13084 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 30.08.2021.

⁸⁵ Söz konusu Sözleşme metni için bkz. <https://www.yargitay.gov.tr/documents/AIHM.pdf> E.T. 30.08.2021.

⁸⁶ Y. 12. HD. 17.09.2012 T. 2012/8811 E. 2012/26628 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 30.08.2021.

⁸⁷ İlgili içtihat için bkz. Yunanistan Rafinerileri Stran ve Stratis Andreadis-Yunanistan, A serisi No: 301-B, s. 84, § 59 ve Bourdov-Rusya No: 59498/00, §40, CEDH 2002-II.

gösteren bir şirketin, bir belediyeden alacağını alamaması üzerine icra takibi başlatarak belediyeye ait hesap ve taşınmazlara haciz konulması karşısında ilgili belediyenin 2004 sayılı Kanun kapsamında mallarının haczedilemeyeceğini öne sürerek haczin kaldırılarak borcun ödenmemesi üzerine Türkiye’yi mülkiyet hakkının ihlal edildiği gerekçesi ile tazminata mahkûm etmiştir.⁸⁸

Belediye mallarının haczedilmezliğini düzenleyen Belediye Kanunu’nun ilgili maddelerinin Anayasa ve Uluslararası Sözleşmelerle koruma altına alınan mülkiyet hakkının ihlali niteliğinde olduğu gerekçesi ile iptali amacıyla açılan davada Anayasa Mahkemesi itiraz konusu kuralların mülkiyet hakkında bir sınırlama getirdiğini kabul etmiş ancak belediyelerin kamu hizmetini yerine getirebilmek için ayni ve nakdi varlığa ihtiyaç duyduklarını belirterek belediye mallarının haczedilmesinin kamu hizmetini aksatacağını belirterek başvuruyu reddetmiştir. Mahkeme kararına göre 5393 sayılı Kanun’un 15. maddesinin son fıkrasında belirtilenlerin dışındaki gelir ve varlıkları üzerine haciz işlemi yapılabilmesi imkânı bulunmakta, kişilerin bu hakkı tamamen ortadan kaldırılmamakta ve hukuk düzeninin koruması altındaki haklarını elde edebilme imkânları bulunmaktadır.⁸⁹

Uygulamada belediyenin makam araçlarının haczinde de sorunlar ortaya çıkmıştır. Yargıtay 2010 ve devamında görüş değiştirerek belediye başkanı makam aracının da haczedilebileceğine karar vermiştir. 2010 öncesi kararlarında makam aracının kamuya tahsisli olduğunu bu nedenden dolayı haciz kapsamı dışında olduğunu belirtmekteydi. Ancak güncel kararlarında “AİHS’nin 6 § 1 ve Ek 1 no’lu Protokolün 1. maddeleri dikkate alınarak; aracın, makam aracı olarak kullanılması, onun fiilen kamu hizmetinde kullanıldığı anlamına gelmeyeceği gibi, kamu hizmetinin yürütülebilmesi için belediye başkanının makam aracının bulunmasının da gerekmediği, zira belediyelerin görevleri 5393 Sayılı Yasanın 14. maddesinde açıklanmış olup, bu görevlerin yerine getirilebilmesi için belediye başkanının makam aracının bulunmasının zorunlu olmadığı, kaldı ki belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olan belediyenin borcu var iken belediye başkanının makam aracı kullanmasının başta Anayasa’ya ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırılık oluşturabileceği gibi kamu vicdanını da rahatsız edeceğini belirterek makam aracının sadece kamuya tahsisli olmasının yeterli olmayacağını, ayrıca borçlu belediyenin diğer araçları da dikkate alınarak böyle bir araca kamu hizmetlerinin yürütülebilmesi için zorunlu ihtiyacının bulunup bulunmadığı, makam aracı olarak kullanılıp

⁸⁸ AKİL, Cenk: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Bir Kararı Vesilesiyle Devlet Mallarının Haczedilmezliği Kuralı Üzerine Düşünceler, Ankara Barosu Dergisi, (2): 99-119, s. 103.

⁸⁹ Any. Mah. 16.12.2010 T. 2007/37 E. 2010/114 K. Sayılı kararı bkz. www.lexpera.com E.T. 30.08.2021.

kullanılmadığı hususu değerlendirilmesini, bu hususların bulunmaması halinde makam aracının haczedilebileceğini” belirtmiştir.⁹⁰

Yukarıda belirtilen hususlar değerlendirildiğinde; Devlet malının haczedilmezliği kuralının çeşitli gerekçeleri vardır. Bunlardan ilki devletin borçlarını kendiliğinden ödeyeceğinin kabulüdür. Böyle olması halinde bu kurala zaten ihtiyaç yoktur. Ancak uygulamada özellikle belediyeler ve il özel idareleri tarafından bu hüküm adeta bir kalkan olarak kullanılmaktadır. Diğer gerekçe ise devlet malının haczedilmesi halinde kamu hizmetinin aksayacağı hususudur. Devletin gerek özel gerekse kamu malları devlet malı niteliğinde olup haczedilmezlik kapsamındadır. Bu durum mülkiyet hakkında ölçüsüz müdahale teşkil edebilecektir. Doktrinde yer alan bir görüş, özel malların haczedilmesine imkân tanınması durumunda kamu hizmetinin aksayacağı hususunun ortadan kaldırılabilmesi yönündedir.⁹¹

3. Köy Orta Mallarının Haczedilmezliği

442 sayılı Köy Kanunu’nun 8. maddesi ile köyün orta mallarının Devlet malı gibi korunacağı kabul edilmiştir.⁹² Dolayısı ile 2004 sayılı Kanun’da düzenlenen devlet mallarının haczedilemeyeceği kuralı burada geçerli olacaktır. Ancak dikkat edilmesi gereken husus Köy tüzel kişiliğinin tüm mallarının değil sadece orta mallarının devlet malı kapsamında olduğudur.⁹³

442 sayılı Kanun, Köy tüzel kişiliğinin mallarını orta malları ve öteki mallar olarak ikiye ayırmaktadır. Bir malın köy orta malı sayılabilmesi için, o malın köyün kamu hizmetine ayrılması gerekmektedir.⁹⁴ Köylülerin birlikte yararlandıkları camii, okul, yaylak, sulak, pınar, mera vb. yerler orta mallar olup bunlar devlet malları gibi korunurlar. Buna karşılık Köy tüzel kişiliği adına tapuda kayıtlı tarla, bağ, bahçe, ev, ahır vb. idarenin işlettiği, başkalarına kiraladığı, gelir elde ettiği mallar öteki mallar kapsamında olup devlet malı gibi korunmazlar.⁹⁵

⁹⁰ Y. 12. HD. 16.02.2016 T. 2015/27315 E. 2016/3967 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 30.08.2021. (Aksi yönde karar için bkz. Y. 12. HD. 08.02.2010 T. 2009/20688 E. 2010/2344 K. Aynı yönde diğer karar için bkz. Y. 8. HD. 21.01.2016 T. 2014/24016 E. 2016/635 K.) Diğer mülkiyet ihlali kararları için bkz.; AYM, Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım Başvurusu, B.N. 2013/711, T. 03/04/2014; AİHM, Burdov/Rusya, B.N. 59498/00, T. 07/05/2002; AİHM, Iatridis/Yunanistan, B.N. 31107/96, T. 19/10/2000; AİHM, Bildirici/Türkiye, B.N. 43227/04, T. 08/06/2010; AİHM, Kanioglu ve Diğerleri/Türkiye, B.N. 44766/98, 44771/98 ve 44772/98, T. 11.10.2005; AİHM, Karacan/Türkiye, B.N. 14886/05, T. 08.06.2010.

⁹¹ ERCAN: s. 186.

⁹² İlgili Kanun maddesi; “Madde 8 – Köyün orta malı kanun karşısında Devlet malı gibi korunur. Bu türlü mallara el uzatanlar Devlet malına el uzatanlar gibi ceza görürler.” Ayrıca bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr> E.T. 30.08.2021.

⁹³ KURU (1988): s. 785.

⁹⁴ UYAR (Haciz): s.541.

⁹⁵ KALABALIK, Halil: İdare Hukuku Dersleri Cilt I, B.5, Ankara, 2019, s. 336; UYAR (Haciz): s.541.

Köy orta malı kavramı köy tüzel kişiliğinin gerek taşınır gerekse taşınmaz kapsamındaki tüm mallarını kapsayan bir kavramdır.⁹⁶ Yargıtay'ın İçtihadı Birleştirme Kararında da "köy orta mallarının haczedilemeyeceği" kabul edilmiştir.⁹⁷ Yargıtay'ın eski tarihli bir kararında da köy halkının kullanımına tahsis edilen köye ait radyonun köy orta malı sayılarak haczedilemeyeceğine karar vermiştir.⁹⁸

V. Sonuç ve Değerlendirme

Kamu düzenine aykırı olması, egemenlik hakkını elinde bulunduran Devlete karşı zor kullanılmayacağı, bireylerin kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan insan onuruna yaraşır şekilde hayatlarını devam ettirebilmeleri, Sosyal Devlet anlayışı gibi nedenlerle İcra ve İflas Kanunu ve çeşitli yasalar ile bazı mal, hak ve alacaklar haciz kapsamı dışında tutulmuşlardır. Bu durum uygulamada özellikle eşitlik ilkesi ve mülkiyet hakkı ihlali gibi çeşitli tartışmalara neden olmuştur ve halen olmaya devam etmektedir.

Çalışma kapsamında İcra ve İflas Kanunu'nda düzenleme alanı bulan Devlet malları ve Belediye malları ile Köy orta mallarının haczedilmezliği hususu değerlendirilmiştir. Özellikle bu malların haczi esnasında meydana gelen sorunlara değinilmiştir.

Karşımıza çıkan sorunlardan ilki haczi caiz olmadığı belirtilen mal ve hakların tahdidi olarak mı yoksa örnekseme yolu ile mi düzenlendiği hususudur. Haczin asıl haczedilmezliğin istisna olması ve asıl amacın alacaklının alacağını elde etmesi olması nedeniyle alacaklının mülkiyet hakkını en az düzeyde ihlal etme amacı doğrultusunda söz konusu düzenlemelerin tahdidi olarak sıralandığını belirtmek daha doğru olacaktır. 2004 sayılı Kanun ile Devlet malları herhangi bir kıstasa gerek olmaksızın haciz kapsamı dışında tutulmuştur. Belediye mallarında ise belediyenin proje karşılığı borçlanma yolu ile elde ettiği gelirler, şartlı bağışlar, kamu hizmetinde fiilen kullanılan mallar ve belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haciz kapsamında tutulmuş bunların dışında kalan mal ve haklar ise haciz kapsamına alınmıştır. Köy orta malları ise 442 sayılı Kanun'da Devlet malı gibi korunur hükmü bulunması nedeniyle Devlet malı hükümlerine göre korunacaktır. Öncelikle Belediye mallarında olduğu gibi belli kıstasların varlığı halinde Devlet mallarının haciz kapsamı dışına alınması daha doğru olacaktır. Böylelikle hem alacaklının alacağına kavuşma imkânı artacak hem de idarenin keyfi uygulamaları önüne daha fazla geçilecektir. Şüphesiz ki Devlet'in borcunu ödeyemeyeceğinin düşünülmemeyeceği ilkesi yerinde olmakla birlikte alacaklının alacağına

⁹⁶ Y. 12. HD. 24.12.2011 T. 2010/13310 E. 2011/1884 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 30.08.2021.

⁹⁷ YİBGK. 19.04.1939 T. 1938/21 E. 1939/36 K. Sayılı kararı bkz. www.legalbank.net E.T. 30.08.2021.

⁹⁸ KURU, Baki: Haczi Caiz Olmayan Şeyler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19(1): 277-326, s. 10.

geç kavuşması riskinin de en aza indirilmesi gerekmektedir. Yeterli ödenek bulunmadığı gerekçesi ile alacaklının mağdur edilmesi ve Devlet malının haczedilemez zırhı arkasına saklanması durumunun önüne geçilebilmesi adına bu husus önem arz etmektedir.

Bilindiği üzere AİHM içtihatlarında da açıklandığı gibi bir alacak ileri sürülebilir durumda olduğu yeteri kadar ortaya konulduğunda artık 6 § 1 ve Ek 1 no'lu Protokolün 1. maddesi uyarınca “mülk” olarak değerlendirilebilecektir. Elinde ilam olan bir alacaklının cebri icra organlarına başvurduğunda artık alacağını ileri sürülebilir durumda olduğunu yeteri kadar ortaya koymuş olacaktır. Artık mülkiyet hakkı kapsamında kendisine ait olanı isteyen alacaklıya karşı Devlet malı olduğu gerekçesi ile haczedilmezlik öne sürülmesi mülkiyet hakkı ihlali olarak değerlendirilemez ancak bu zırh arkasına saklanılarak alacaklıya uzun süre ödeme yapılmaması artık mülkiyet hakkı ihlali doğuracaktır.

Devlet mallarının, belediye mallarında olduğu gibi belli şartlar dâhilinde haciz kapsamı dışına alınmasının hem alacaklının mülkiyet hakkı kapsamında alacağına kavuşması hem de borçlu durumda olan Devletin borçlarını ödeme hususunda daha özenli olacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- [1] AKİL, Cenk: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Bir Kararı Vesilesiyle Devlet Mallarının Haczedilmezliği Kuralı Üzerine Düşünceler, Ankara Barosu Dergisi, (2): 99-119.
- [2] AKYILMAZ, Bahtiyar/SEZGİNER, Murat/KAYA, Cemil: Türk İdare Hukuku, B.8, Ankara, 2017.
- [3] ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim: İcra ve İflas Hukuku (Takip Hukuku I-Takip Hukuku II), B.3 (Güncellenmiş), Ankara, 2020.
- [4] ATAY, Ender Ethem: İdare Hukuku, B.2, Ankara, 2019.
- [5] AYDIN, Muzaffer: Haczedilemeyen Mal ve Haklar, B.1, Bursa, 2021.
- [6] BALKAN, Yavuz: Haczedilmezlik ve Benzer Müesseseler, B.1, Ankara, 2009.
- [7] BAŞÖZEN, Ahmet: İcra ve İflas Hukuku Ders Notu, B.1, Ankara, 2017.
- [8] ÇATALKAYA, Cevdet/BANDAKÇIOĞLU, İhsan: İcra ve İflas Kanunu Şerhi, B.1, Ankara, 2017.

- [9] DİNÇ, Mutlu/BAHADIR, Çilem: İcra ve İflas Kanunu, B.14, Ankara, 2020.
- [10] ERCAN, İsmail: Uygulamacılar İçin Takip Hukuku El Kitabı, B.2, Ankara, 2016.
- [11] GÖZLER, Kemal: İdare Hukuku Cilt II, B.1, Bursa, 2013.
- [12] GÜLAN, Aydın: Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tabi Olduğu Hukuki Rejim, İstanbul, 1999.
- [13] HASIRCI, Hakan: “1982 Any. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Devlet Mallarının Haczedilmezliği” Prof. Dr. Ejder Yılmaz’a Armağan, B.1, Ankara, 2014/akt. KÖKSOY.
- [14] HASIRCI, Hakan: Belediye Mallarının Haczi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(4): 2821-2865.
- [15] KALABALIK, Halil: Kısa İdare Hukuku (İdare Hukukunun Ana Hatları), B.3, Ankara, 2019.
- [16] KALABALIK, Halil: İdare Hukuku Dersleri Cilt II, B.5, Ankara, 2019.
- [17] KALABALIK, Halil: İdare Hukuku Dersleri Cilt I, B.5, Ankara, 2019.
- [18] KAMAN, Nur: İdare Hukuku, B.7, İstanbul, 2018.
- [19] KANYILMAZ, Önder: İcra ve İflas Kanunu, B.1, Bursa, 2013.
- [20] KAPLAN, İbrahim: Belediye ve İl Özel İdarelerine Ait Gayrimenkuller Üzerinde Bankalar Lehine Kurulan İpotekler ve Bunların Paraya Çevrilmesinde Ortaya Çıkabilecek Hukuki Sorunlar, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 47(3): 187-191.
- [21] KÖKSOY, Mesut: İcra Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi, B.1, Ankara, 2018.
- [22] KURU, Baki: İcra ve İflas Hukuku Cilt: 1, B.3, İstanbul, 1988, s. 25; BAŞÖZEN, Ahmet: İcra ve İflas Hukuku Ders Notu, B.1, Ankara, 2017.
- [23] KURU, Baki: Haczi Caiz Olmayan Şeyler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19(1): 277-326.
- [24] KURU, Baki: “Haczi Caiz Olmayan Şeyler” Makaleler, B.1, Ankara,

2006/akt. ERCAN.

[25] KURU, Baki: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku, B.1, İstanbul, 2016.

[26] MUŞUL, Timuçin: İcra ve İflas Hukukunda: ŞİKÂYET, B.2, Ankara, 2018.

[27] MUŞUL, Timuçin: 2004 sayılı İİK ve 6183 sayılı AATUHK Düzenlemesine Göre; Haciz ve Hacze İştirak, B.1, Ankara, 2019.

[28] OĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: Eşya Hukuku, B.15, İstanbul, 2012.

[29] OSKAY, Mustafa/KOÇAK, Coşkun/DEYNEKLİ, Adnan/DOĞAN, Ayhan: İİK Şerhi-1.Cilt (Madde 1-67), B.1, Ankara, 2007/akt. ERCAN.

[30] ÖZBAY, İbrahim/YARDIMCI, Taner Emre: İcra ve İflas Kanunu Konuyla İlgili Mevzuat Açıklamalı, B.2, Ankara, 2018.

[31] ÖZKAN, Hasan: Açıklamalı-İçtihatlı İcra ve İflas Davaları ve Tatbikatı İcrada Şikâyet ve Süreler (m. 1-23), B.1, İstanbul, 2013.

[32] ÖZKAN, Hasan: Açıklamalı-İçtihatlı İcra ve İflas Davaları ve Tatbikatı Haciz, Hacze İtiraz, İtirazın Kaldırılması, İstihkak İddiası ve Davası, Borç Ödemeden Aciz Belgesi (m. 74-105), B.1, İstanbul, 2013.

[33] PEKCANİTEZ, Hakan/SİMİL, Cemil: İcra-İflas Hukukunda Şikâyet, B.2, İstanbul, 2017

[34] PEKCANİTEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, B. 6, İstanbul, 2019.

[35] POSTACIOĞLU, İlhan E./ALTAY, Sümer: İcra Hukuku Esasları, B.5, İstanbul, 2010.

[36] RADO, Türkan: Roma Hukukunda Cebri İcra Usullerinin İnkişafı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 10(1-2): 229-240.

[37] RUHİ, Ahmet Cemal: İcra Memurunun İşlemine Karşı Şikâyet, (Güncel Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında, B.1, Ankara, 2019.

[38] SÜPHANDAĞ, Yavuz: İcra ve İflas Hukukunda Uygulamalar, B.5, Ankara, 2009.

[39] Türkiye Barolar Birliği: I. Türk Hukuk Kongresi Tutanağı, Ankara, 1972.

[40] UYAR, Talih: İcra Hukukunda Şikâyet, B.2, Ankara, 2019.

[41] UYAR, Talih: Hukuki Mütalaalar, B.2, Ankara, 2017.

[42] UYAR, Talih/UYAR, Alper/UYAR, Cüneyt: İcra Hukukunda Haciz, B.3, İstanbul, 2016.

[43] YENİPİNAR BERBEROĞLU, Filiz: İcra Takibinde Şikâyet, B.1, Ankara, 2020.

[44] YILDIRIM, Mehmet Kamil/DEREN-YILDIRIM, Nevhis: İcra ve İflas Hukuku, B.7, İstanbul, 2026.